

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти та інноваційної педагогіки

**РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)
«КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ Й АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЕТИКА ДОСЛІДНИКА»**

Відомості про викладача

ПІБ	Тесленко Тетяна Василівна
Посада викладача	доцент кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=rxfJcukAAAAJ
Електронна адреса	t.v.teslenko@npu.edu.ua

I. Основна мета навчальної дисципліни

Формувати у здобувачів третього рівня вищої освіти здатність до критичного мислення, усвідомлен наукової рефлексії, а також академічної доброчесності як основи інтелектуальної етики дослідник. Ознайомити з принципами, стратегіями і технологіями розвитку критичного мислення у навчанні в науковій роботі. Сприяти формуванню культури відповідального ставлення до наукової діяльності зокрема через практики аргументованого судження, дискусії, дотримання авторського прав уникнення плагіату та фальсифікацій.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців

Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Освітній рівень	Третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	011 Освітні, педагогічні науки
Освітня програма	Освітні, педагогічні науки
Рік впровадження	2025
Шифр навчальної дисципліни	СВ 13
Семестр навчання	5

III. Програмні результати навчання

Інтегральна компетентність: Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в галузі освіти/педагогіки у процесі дослідницько-інноваційної та професійної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики; застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення в галузі освіти й педагогіки

№	Результати навчання	Компетентності
1.	ПРН 1 Демонструє розуміння фундаментальних філософських категорій та їх застосування в освітніх дослідженнях; аналізує освітні феномени через призму	ЗК 1 Здатність оволодівати загальнонауковими (філософськими) компетентностями, формувати системний науковий світогляд, професійну етику та

	різних філософських концепцій; формує власну освітню філософію на основі критичного осмислення історичних та сучасних філософських парадигм; інтегрує філософські методи пізнання у науково-педагогічну діяльність.	загальний культурний світогляд завдяки абстрактному мисленню, критичному аналізу, оцінці, синтезу і генеруванню нових та складних ідей.
2.	ПРН 2 Застосовує сучасні методи планування досліджень; обирає адекватні методи збору та аналізу емпіричних даних; використовує статистичні методи для перевірки наукових гіпотез; інтерпретує результати кількісних та якісних досліджень; розробляє обґрунтовані рекомендації на основі емпіричних даних.	ЗК 6 Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій школі та наукових установах, планувати й проводити навчальні заняття з використанням компетентнісного підходу, застосовувати знання на практиці.
3.	ПРН 5 Вільно оперує науковою термінологією педагогічної науки; створює та застосовує ієрархічні структури наукових понять; аналізує педагогічні явища у системному взаємозв'язку; моніторить зміни у нормативно-правовій базі освіти та освітній політиці України; формує стратегічне бачення розвитку педагогічної науки; здійснює компаративний аналіз освітніх процесів у міжнародному та національному контекстах; інтегрує інноваційний педагогічний досвід у власну наукову та практичну діяльність.	ФК 1 Здатність застосовувати наукову термінологію педагогічної науки та створювати ієрархічні структури наукових понять; розуміти системні зв'язки та цілісність педагогічних явищ і процесів; відстежувати сучасну нормативно-правову базу освіти та освітню політику України; формувати стратегічне бачення розвитку науки; аналізувати педагогічні явища в історичній ретроспективі; здійснювати компаративний аналіз педагогічних проблем у міжнародному та національному контекстах; інтегрувати інноваційний педагогічний досвід у власні наукові дослідження в закладах загальної середньої освіти та вищої школи.
4.	ПРН 9 Застосовує інноваційні методи та прийоми організації навчально-пізнавальної діяльності; проєктує структуру, зміст та процес проведення різних типів навчальних занять; демонструє високий рівень педагогічного спілкування; ефективно використовує вербальну та невербальну комунікацію; конструктивно вирішує педагогічні конфлікти; адаптує комунікацію відповідно до особливостей різних цільових аудиторій.	ФК 5 Здатність застосовувати ефективні методи та прийоми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів та студентів в закладах загальної середньої освіти та вищої школи; проєктування структури, змісту та процесу проведення лекцій і практично-семінарських занять; навички педагогічного спілкування з учнями та студентами; розвиток вербальної та невербальної комунікації з представниками різних соціальних, вікових, національних та релігійних груп; вирішення педагогічних конфліктів; здатність адаптувати комунікацію до різних цільових аудиторій.
5.	ПРН 11 Здійснює систематичний моніторинг власних наукових результатів та педагогічної діяльності; використовує релевантний діагностичний інструментарій для оцінювання експериментальної роботи; проєктує індивідуальні траєкторії розвитку	ФК 7 Здатність здійснювати моніторинг власних наукових результатів та педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти та вищої школи; використання діагностичного інструментарію для оцінювання

	суб'єктів педагогічного процесу; критично оцінює наукову і практичну цінність дослідницьких завдань	експериментальної роботи; проектування індивідуальних траєкторій розвитку для себе та суб'єктів педагогічного процесу; критичне оцінювання наукової і практичної цінності дослідницьких завдань.
6.	ПРН 12 Планує й організовує науково-педагогічну діяльність з урахуванням регіонального контексту; демонструє розуміння гносеологічних основ освіти; обґрунтовано застосовує наукові методи у власних дослідженнях; адаптує, модифікує та створює інноваційні дослідницькі методи і технології; впроваджує ІКТ для реалізації наукових проєктів. ПРН 22 Формулювати концепцію наукового дослідження та планувати експериментальну роботу. Проводити інформаційний пошук та обробку наукової інформації. Організовувати дослідження педагогічного досвіду. Впроваджувати інноваційні технології в експериментальній роботі.	ФК 8 Здатність планувати й організовувати науково-педагогічну діяльність в закладах загальної середньої освіти та вищої школи з урахуванням регіонального контексту; розуміння гносеологічних основ освіти; обґрунтоване застосування наукових методів у власних дослідженнях; вміння адаптувати, модифікувати та створювати дослідницькі методи і технології; впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для реалізації наукових проєктів.

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Критичне мислення та академічна доброчесність як основи інтелектуальної етики науковця

Тема 1.1. Сутність критичного мислення та його зв'язок із науковою культурою. Критичне мислення як здатність до обґрунтованого судження. Основні завдання технології критичного мислення, її історія, цінності й інтелектуальні стандарти. Роль критичного мислення у формуванні наукової автономії, відкритості, скептицизму й доказовості.

Тема 1.2. Академічна доброчесність як складова професійної етики дослідника. Поняття академічної доброчесності. Види порушень: плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування. Академічна етика, авторське право, доброчесність у цитуванні, оформленні джерел, написанні текстів. Формування культури відповідальності за власну наукову продукцію.

Тема 1.3. Запитання, мислення і дискусія як інструменти доброчесного наукового пізнання. Рівні мислення, постановка запитань (таксономія Блума), роль відкритих і спірних запитань у формуванні рефлексії. Методики «Займи позицію», «Дискусія в колі», «Дебати» як засоби розвитку критичного судження, що базується на повазі до аргументів опонента і доброчесному ставленні до інформації.

Змістовий модуль 2. Практики критичного мислення та доброчесної поведінки в освітньому процесі

Тема 2.1. Моделювання занять із розвитку критичного мислення і формування доброчесності. Структура критично орієнтованого заняття: виклик, осмислення, рефлексія. Інструменти підтримки доброчесного середовища у навчанні: взаємне оцінювання, відкритість, зворотний зв'язок. Приклади реконструкції традиційного заняття.

Тема 2.2. Стратегії формування критичного мислення й академічної доброчесності. Освітні стратегії: «Мозкова атака», «Сенквейн», «Передбачення», «Запитання до автора», «Щоденник подвійних нотаток». Їх використання для розвитку самостійного мислення і дотримання принципів інтелектуальної чесності.

Тема 2.3. Візуальні організатори та аналітичні інструменти у службі доброчесного аналізу. Графічні методи систематизації: діаграма Венна, фішбоун, Т-схема, «ЗХВ». Їхня роль у розвитку обґрунтованого аналітичного мислення, виявлення упереджень, аргументів і протиріч.

Тема 2.4. Групові форми співпраці в контексті критичного мислення та академічної етики. Методика взаємного навчання, «Джигсоу», «Круглий стіл», «Огляд галереї». Формування доброчесних практик у груповій роботі: повага до думок, спільне авторство, конструктивна критика.

Тема 2.5. Рефлексія як засіб зміцнення доброчесної наукової ідентичності. Застосування запитань для інтелектуальної рефлексії. Особистісна й наукова самодіагностика. Використання рефлексивних щоденників, мікроесе, самооцінювання як інструментів розвитку етичної свідомості дослідника.

Детальні теми лекційних, практичних/семінарських занять, питання до заліку/іспиту, теми і завдання для самостійної роботи та інші містяться на курсі у Moodle.

V. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання

Кафедра початкової освіти та інноваційної педагогіки

Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова

Тесленко Тетяна Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент.

VI. Обсяг навчального навантаження і терміни навчання

	Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
Рік і семестр навчання	Третій, п'ятий	Третій, п'ятий
Кількість кредитів	3	3
Загальна кількість годин	90	90
Лекційні заняття	20	6
Семінарські заняття	20	6
Самостійна робота	50	78

VII. Політика навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування: здобувачі дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/statut-ukrayinskoho-derzhavnoho-universytetu-imeni-mykhayla-drahomanova>) і Правил внутрішнього розпорядку УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/pravyla-vnutrishnoho-rozporiadku-udu-imeni-mykhaila-drahomnaova>) відвідують заняття відповідно розкладу, дотримуються етичних норм поведінки. Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Відвідування занять з курсу є обов'язковим за визначенням деканатом розкладом. За об'єктивних причин (лікарняний, заява) заняття може бути відпрацьованим. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; списування.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Усі завдання передбачені навчальною програмою мають бути виконані у встановлений викладачем термін. Практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (75% від максимальної оцінки).

Якщо здобувач отримав незадовільну оцінку під час заліку, в нього виникає академічна заборгованість. Повторно скласти атестацію він повинен до початку наступного семестру в терміни, визначені деканатом.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії.

У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату. Здобувачі можуть здійснювати перескладання результатів навчання відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок контролю якості знань студентів УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості студентами УДУ імені Михайла Драгоманова» (посилання на Положення: <https://udu.edu.ua/resursy/normativni-dokumenty>).

Політика щодо конфліктних ситуацій. Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normativni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-vrehuliuvannia-konfliktiv-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova>). Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.

Політика щодо академічної доброчесності ґрунтується на засадах «Положення про академічну доброчесність в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normativni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-udu>).

Викладач ознайомлює здобувача вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, користуванням засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, акцентує увагу на заборону використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань, при використанні Інтернет-ресурсів зазначається використане джерело. Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності.

VIII. Основні інформаційні джерела

1. Архіпова Є. О. Критичне мислення як необхідна складова розумової діяльності людини в межах сучасного інформаційного суспільства / Є.О. Архіпова, О. В. Ковалевська // Гуманітарний часопис. – 2012. – № 2. С. 34–38.
2. Большакова І. Критичне мислення. Початкова школа/Інна Большакова – Київ: «Вид.дім «Перше вересня», 2016. 144 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
3. Вукіна Н. В. Критичне мислення: як цьому навчати : наук.-метод. посібник / Н. В. Вукіна, Н. П. Дементієвська, І. М. Сущенко; за наук. ред. О. І. Пометун. – Харків, 2007. 190 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87). URL: <http://www.mon.gov.ua>
5. Заїр-Бек С.І. Розвиток критичного мислення на уроці / С.І. Заїр-Бек., І.В. Муштавінська. - М.: Просвіта, 2011. 223 с.
6. Запитання на уроці: Навіщо? До кого? Як і про що?: Метод. посібник для вчителів загальноосвітніх шкіл / О. Пометун. – Київ, 2019. 96 с.
7. Коваль Л.В. Сучасні навчальні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «ЮГО-Восток, ЛТД», 2006. 225 с.
8. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya>
9. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. URL: <http://www.mon.gov.ua>
10. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
11. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення учнів/ Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. ; за наук. ред. О. І. Пометун. – К.: Вид-во «Плеяди», 2006. 220 с.
12. Макаренко В. М., Туманцова О. О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. – Х.: вид. група «Основа», 2008.
13. Нова українська школа: poradnik для вчителя/ Під заг. ред. Бібік Н. М. - К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяда», 2017. 206 с.
14. Пометун О. І. Навчасмо мислити критично: посібник для вчителів / О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – Дніпропетровськ: Ліра, 2016. 144 с.
15. Пометун О.І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навч.-метод. посіб./О.І. Пометун. К: Видавничий дім «Освіта», 2020. 192 с.

16. Пометун О. І. Основи критичного мислення : навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи / О. І. Пометун, Л. М. Пилипчатіна, І. М. Сущенко, І. О. Баранова. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 216 с.
17. Пометун О. І. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи / О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.
18. Пометун О.І. Урок, що розвиває мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб./О.І. Пометун. К., 2020. 104 с.
19. Стіл Дж., Мередіт К., Темпл Ч. Методична система “Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів”: Підготовлено для проекту “Читання та письмо для розвитку критичного мислення” / Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення “Інтелект”. К.: Міленіум, 2001. 104 с.
20. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. / Наук. ред., передм. О.І.Пометун. – К.: Плеяди, 2006. 220 с.
21. Тягло О.В. Критичне мислення: Навчальний посібник. - Х: Основа, 2008. 189 с.
22. Ярош Г.О., Седова Н.М. Сучасний урок у початковій школі. 33 уроки з використанням технології розвитку критичного мислення. – Х.: Основа, 2005. 240 с.

IX. Система оцінювання

Поточний контроль	оцінювання на семінарських заняттях, підсумковий тест, виконання індивідуальних завдань
Підсумковий контроль	залік

X. Навчальні ресурси

Основні та додаткові матеріали, необхідні для вивчення навчальної дисципліни, знаходяться в електронному навчальному курсі системи управління навчальними курсами MOODLE:
<https://moodle.udu.edu.ua/course/view.php?id=9275>

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки
 Протокол № 9 від 24 березня 2025 року